

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه	: طاهری، محمدحنیف، ۱۳۵۲-، پدیدآور
عنوان قراردادی	: صحیفه سجادیه، برگزیده، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: سبک زندگی مؤمنانه در صحیفه سجادیه (بررسی تحلیلی مبانی و اصول و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها) محمدحنیف طاهری.
مشخصات نشر	: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۷۱۸ص:، ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۰۶۴-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فایا
یادداشت	: چاپ دوم: ۱۴۰۱
یادداشت	: چاپ قبلی: انتشارات انصاریان، ۱۳۹۹.
یادداشت	: کتابنامه ص. [۶۹۹] - ۷۱۸: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: علی بن حسین ﷺ، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ ق. صحیفه سجادیه، برگزیده -- نقد و تفسیر
موضوع	: شیوه زندگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام / Religious aspects -- *Religious aspects -- راه و رسم زندگی (اسلام) / *Religious aspects -- Islam / Conduct of life -- راه و رسم زندگی -- جنبه‌های قرآنی / Qur'anic teaching / Conduct of life --
شناسه افزوده	: جامعه المصطفی ﷺ العالمیه، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده	: Almustafa International Translation and Publication center / Almustafa International University
رده بندی کنگره	: BP267/1
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۷۷۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۷۵۹۱۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فایا
مرجع تولید:	: مجتمع آموزش عالی فقه
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	
BP1435	(فرآیند **)

سبک زندگی مؤمنانه در صحیفه سجادیه؛ (بررسی تحلیلی مبانی و اصول و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها)
 مؤلف: محمدحنیف طاهری
 ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
 چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ / شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حججیه)، نبش کوچه ۱۸   تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ ۲۵ ۹۸+
 تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ ۲۵ ۹۸+
 ▶ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه راه سالاریه   تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ ۲۵ ۹۸+

pub_almustafa   pub-almustafa.ir   miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت   ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری   ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

**سبک زندگی مؤمنانه در صحیفه سجادیه
(بررسی تحلیلی مبانی و اصول و مؤلفه‌ها و شاخص‌ها)**

محمدحنیف طاهری

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

- درآمد..... ۲۵
- أ) معرفی اجمالی صحیفه سجادیه..... ۲۵
- ب) نحوه آشنایی و انگیزه تألیف..... ۲۷
- ج) بومی سازی مفهوم سبک زندگی و مفاهیم متناظر آن..... ۲۹
- د) دلیل استفاده از آیات و روایات معصومین علیهم السلام..... ۳۱
- ه) توضیح قید «مؤمنانه»..... ۳۲
- و) سختی و دشواری کار..... ۳۴
- ز) اهمیت، ضرورت و هدف پژوهش..... ۳۶
- ح) ساختار و چارچوب پژوهش..... ۳۸
- بخش اول: مفاهیم و کلیات..... ۴۳
- فصل اول: تحلیل و بررسی مفهوم سبک زندگی و مفاهیم متناظر آن..... ۴۴
۱. تعریف مفهوم سبک زندگی..... ۴۴
۲. ابعاد و شاخص های سبک زندگی..... ۴۹
۳. ویژگی های سبک زندگی..... ۵۱
- ۱.۳. عمل جامع و یکپارچه..... ۵۲
- ۲.۳. انتخابی و اختیاری بودن..... ۵۲
- ۳.۳. هویت آفرینی..... ۵۲

- ۳.۴. مرجع‌گرایی هدفمند ۵۳
- ۳.۵. پویایی و تغییرپذیری ۵۳
- ۳.۶. وابستگی زیاد به تکنولوژی ۵۳
۴. مفهوم‌پردازی سبک زندگی در جامعه‌شناسی ۵۶
۵. گذار تاریخی: ارتباط سبک زندگی با توسعه اجتماعی و قدرت انتخاب ۶۰
۶. مفاهیم متناظر و مرتبط با سبک زندگی ۶۳
- ۶.۱. فرهنگ و خرده‌فرهنگ ۶۳
- ۶.۲. مصرف ۶۸
- ۶.۳. هویت ۷۳
- ۶.۴. طبقه ۷۶
- ۶.۵. ذوق و سلیقه ۸۰
- ۶.۶. منش یا عادتواره ۸۲
- ۶.۷. سنت ۸۵
۷. دین و سبک زندگی ۹۰
۸. تأثیرپذیری سبک زندگی از هدف ۹۴
۹. روش پژوهش ۹۵
۱۰. پرسش‌های پژوهش ۹۷
- فصل دوم: تحلیل و بررسی مفاهیم مبانی و اصول سبک زندگی ۹۸
- یک) مفهوم «مبانی» و گونه‌های مختلف آن ۹۸
۱. مبنای روش‌شناختی ۱۰۰
۲. مبنای معرفت‌شناختی ۱۰۲
۳. مبنای هستی‌شناختی ۱۰۵
۴. مبنای انسان‌شناختی ۱۰۷
۵. مبنای ارزش‌شناختی ۱۰۹
۶. مبنای دین‌شناختی ۱۱۰
- دو) مفهوم «اصول» و گونه‌های مختلف آن ۱۱۱

۱. تبیین اصول محتوایی و صوری _____ ۱۱۱
۲. اصول نظری و محتوایی سبک زندگی مؤمنانه صحیفه _____ ۱۱۳
۳. اصول عملی و صوری سبک زندگی مؤمنانه صحیفه _____ ۱۱۴
- بخش دوم: اصول نظری و محتوایی سبک زندگی مؤمنانه صحیفه سجادیه _____ ۱۱۵
- جهان بینی: معنای زندگی و نظام باورها و اعتقادات) _____ ۱۱۵
- مقدمه _____ ۱۱۵
- فصل اول: توحیدباوری (اصل خداشناسی) _____ ۱۱۸
- مقدمه _____ ۱۱۸
۱. توحیدگرایی و خدامحوری _____ ۱۱۹
۲. اعتراف انسان مسلمان به اصل توحید _____ ۱۲۲
۳. تصویری فطری دل‌انگیز از خدا و توحید _____ ۱۲۳
۴. خداشناسی صحیفه سجادیه _____ ۱۲۶
۵. ارائه تصویر معقول از خدای نامحسوس و ناملموس _____ ۱۲۸
۶. انگیزه‌های اساسی خداجوئی و توحیدباوری _____ ۱۲۹
۷. پارادایم‌های مطرح در بحث خداشناسی _____ ۱۳۰
۸. راه‌های خداشناسی _____ ۱۳۲
۹. اجتناب از الحادگرایی در موضوع توحید _____ ۱۳۵
۱۰. سرگرایش‌های الحادی و انکار خدا _____ ۱۳۸
۱۱. ستایش خداوند، مبنای انسانیت انسان _____ ۱۴۰
۱۲. شناخت خدا از طریق ذات، نه آثار و پدیدارها _____ ۱۴۲
۱۳. شناخت اراده خداوند و انقیاد در برابر مشیت او _____ ۱۴۶
- جمع‌بندی: نقش توحیدباوری در قواعد رفتار و سبک زندگی مؤمنانه _____ ۱۴۷
- فصل دوم: نبوت و رسالت (اصل راهنماشناسی) _____ ۱۴۹
- مقدمه _____ ۱۴۹
۱. ایمان به اصل شجره طیبه نبوت و نقش آن در شکوفایی خرد انسانی _____ ۱۵۰

۲. معرفی و تکریم مقام شامخ پیامبر اکرم ﷺ ۱۵۲
۳. پیامبر اکرم ﷺ الگوی ماندگار و جاویدانه ۱۵۶
۴. توجه به صفات برجسته پیامبر اکرم ﷺ ۱۵۷
۵. ویژگی های بارز و مهم پیامبر اکرم ﷺ ۱۶۱
۶. جلب رضایت خداوند در دوستی با مردم ۱۶۳
۷. درخواست درودهای گسترده و بی نهایت ۱۶۵
۸. درخواست درود و تحیات بی شمار ۱۶۷
۹. درخواست درود پربرکت ۱۶۸
۱۰. درخواست درود دائمی و مستمر ۱۶۸
۱۱. درخواست درود برتر و پاکیزه تر ۱۷۰
۱۲. تأمل در بحث درخواست صلوات بر محمد و آل ۱۷۱
- ۱.۱۲. مفهوم «صلاه و صلوات» ۱۷۳
- ۲.۱۲. مبنا و دلیل قرآنی صلوات بر پیامبر اکرم ﷺ ۱۷۳
- الف) صلاه (صلوات) خدا بر پیامبر ﷺ ۱۷۵
- ب) صلاه (صلوات) ملائکه بر پیامبر ﷺ ۱۷۵
- ج) صلاه (صلوات) مؤمنان بر پیامبر ﷺ ۱۷۶
۱۳. مسئله شفاعت ۱۷۷
- ۱.۱۳. مفهوم شفاعت پیامبر اکرم ۱۷۷
- ۲.۱۳. شفاعت خدا و شفاعت معصومان ۱۷۸
- ۳.۱۳. مبنای قرآنی شفاعت ۱۸۱
- جمع بندی و نتیجه گیری ۱۸۲
- فصل سوم: معاد و قیامت (اصل فرجام شناسی) ۱۸۴
- مقدمه ۱۸۴
۱. انسان فناپذیر و ایمان به معاد ۱۸۵
۲. غافل نبودن از معاد و قیامت ۱۸۸
۳. راه نجات از مهلکه های قیامت ۱۸۹

۴. قیامت، صحنه آشکارشدن رازها ۱۹۱
۵. تقاضا برای مخفی ماندن اسرار در قیامت ۱۹۲
۶. پدیده مرگ و ناگزیری از آن ۱۹۵
۷. استمداد از خدا برای مواجهه درست با «ضیافت مرگ» ۱۹۷
۸. تقاضای مرگ خوب در برابر زندگی خوب ۱۹۸
۹. تقاضای حیات طیبه و مرگ سعادت مندانه ۲۰۰
۱۰. مرگ بدون آمادگی و مرگ با آمادگی ۲۰۱
۱۱. ارائه تصویر تکانه‌هنده از لحظه مرگ ۲۰۳
۱۲. درخواست حُسن عاقبت ۲۰۴
۱۳. درخواست ترحم، هنگام فراموشی در دنیا ۲۰۵
۱۴. درخواست نامه عمل خوب ۲۰۶
۱۵. درخواست نجات از جهنم ۲۰۷
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۰۸
- فصل چهارم: عدل و قسط (اصل عدالت محوری) ۲۱۰**
- مقدمه ۲۱۰
۱. عدالت گسترده خداوند ۲۱۱
۲. اعتراف انسان مؤمن به رفتار عادلانه خداوند ۲۱۴
۳. عدالت خواهی در فرهنگ شیعه ۲۱۷
۴. توجه به اقسام عدل (عدالت) ۲۱۷
۵. عدالت‌گستری و اخلاق اجتماعی عدل محور ۲۱۸
۶. علت و چرایی بی‌عدالتی ۲۲۰
- ۱.۶. احساس ضعف و نیاز، علت اصلی ظلم و بی‌عدالتی ۲۲۰
۷. ایمان به فراتر از عدل ۲۲۱
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۲۲
- فصل پنجم: امامت و پیشوایی (اصل امام‌شناسی) ۲۲۴**
- مقدمه ۲۲۴

۱. جایگاه ممتاز امامان معصوم علیهم السلام در صحیفه سجادیه ۲۲۵
۲. ضرورت وجود امام معصوم در هر زمان ۲۲۶
۳. نقش امامان معصوم در پاسداری از معتقدات ۲۲۷
۴. اطاعت و بندگی خالص امامان ۲۲۸
۵. جایگاه برجسته امام معصوم در نظام هستی ۲۲۹
۶. نتایج عملی باور به اصل امامت ۲۳۱
۷. ویژگی مفسر بودن امام ۲۳۲
۸. ویژگی های پیروان ائمه ۲۳۴
۹. رابطه ناگسستنی شیعیان با اهل بیت علیهم السلام ۲۳۷
- جمع بندی و نتیجه گیری ۲۳۷
- بخش سوم: اصول عملی و صوری سبک زندگی مؤمنانه در صحیفه سجادیه ۲۳۹
- (ایدئولوژی: سبک زندگی و نظام بایدها و نبایدها) ۲۳۹
- مقدمه ۲۳۹
- گفتار اول؛ ارتباط انسان با خدا ۲۴۲
- فصل اول: توسل به دعا و نیایش ۲۴۳
- مقدمه ۲۴۳
۱. مفهوم شناسی دعا ۲۴۴
۲. ضرورت دعا در زندگی ۲۴۷
۳. دلایل ضرورت دعا ۲۴۹
- ۱.۳. دلیل عقلی و تقریرات چهارگانه آن ۲۴۹
- ۲.۳. دلیل نقلی ۲۵۱
- قرآن ۲۵۱
- روایات ۲۵۲
۴. زبان دعا، ترجمان فطرت ۲۵۵
۵. زبان دعا، برای هدایت مردم ۲۵۷

۶. دعا برای چه کس یا کسانی؟ ۲۵۹
- ۱.۶. فرشتگان که در نظام خلقت نقش آفرینند ۲۵۹
- ۲.۶. انبیا، امامان و پیروان شان ۲۶۰
- ۳.۶. دعا برای عموم مسلمانان و مؤمنان ۲۶۲
- ۴.۶. دعا و تقاضای حلاوت استجابت ۲۶۳
- ۵.۶. دعا و تضمین استجابت ۲۶۴
۷. درخواست از کی؟ ۲۶۶
۸. شیوه درست دعا کردن ۲۶۹
۹. نو میدی، فرجام درخواست از غیر خدا ۲۷۲
- فصل دوم: تمسک به قرآن کریم** ۲۷۴
- مقدمه ۲۷۴
۱. تلاوت و ختم قرآن کریم ۲۷۵
۲. توجه به ویژگی های قرآن ۲۷۶
- ۱.۲. نور بودن ۲۷۶
- ۲.۲. تفوق و برتری ۲۷۷
- ۳.۲. تبیین حلال و حرام ۲۷۷
۳. توجه به کارکردهای قرآن در زندگی ۲۸۰
- ۱.۳. بهره گیری از قرآن برای مبارزه با فقر و تأمین رفاه ۲۸۰
- ۲.۳. نجات دهنده از کفر و نفاق ۲۸۱
- ۳.۳. درمان سلامتی جسم ۲۸۱
۴. توجه به یکپارچگی امت حول قرآن ۲۸۱
۵. همگامی با جماعت خداگرا ۲۸۳
- فصل سوم: توبه و دوری از گناه** ۲۸۵
- مقدمه ۲۸۵
۱. توبه، بازگشت به سوی خدا ۲۸۵
۲. حقیقت توبه و شرط دوام آن ۲۸۷

۳. علت ترغیب به توبه ۲۹۰
۴. توبه، دروازه عفو الهی ۲۹۲
۵. توبه فراگیر و نشانه‌های آن ۲۹۴
۶. دوری از گناه ۲۹۵
۷. عدم جرئت بر گناه ۲۹۶
۸. اجتناب از گناه ۲۹۸
۹. عذرخواهی از خطا و گناه ۲۹۹
۱۰. مهلت خدا به گناهکاران و مترفان ۳۰۰
۱۱. موقعیت مؤمن در پیشگاه خداوند ۳۰۱
۱۲. داشتن حالتی بین خوف و رجاء ۳۰۲
۱۳. تأکید بر منطق «خوف» و «رجاء» ۳۰۳
- فصل چهارم: کمال جویی و عزت طلبی ۳۰۶**
- مقدمه ۳۰۶
۱. اصل کمال جویی و ایمان گرایی ۳۰۷
- ۱.۱. درخواست کامل‌ترین مراتب ایمان و یقین ۳۰۸
- ۲.۱. درخواست هدایت به بهترین راه ۳۱۲
- ۳.۱. درخواست عمر مفید ۳۱۴
- ۴.۱. درخواست دست‌گیری در مشکلات و گرفتاری‌ها ۳۱۶
- ۵.۱. درخواست تلاش برای جلب رضایت خدا ۳۱۸
- ۶.۱. درخواست ترجیح‌دادن امور معنوی بر امور مادی ۳۱۹
۲. اصل عزت طلبی ۳۲۱
- ۱.۲. عزت طلبی مطلوب و پسندیده ۳۲۲
- ۲.۲. عزت طلبی نامطلوب و ناپسند ۳۲۳
- ۳.۲. درخواست عزت، ثروت و سلطنت پایدار ۳۲۵

فصل پنجم: طاعت و عبادت _____ ۳۲۹

مقدمه _____ ۳۲۹

۱. عبودیت و بندگی خدا _____ ۳۳۰

۲. ثبات قدم و بصیرت در طاعت و عبادت _____ ۳۳۱

۳. عبادت خداوند، معامله پرسود _____ ۳۳۴

۴. محبت به خدا _____ ۳۳۵

۵. به چه کسی باید محبت ورزید؟ _____ ۳۳۷

۶. ویژگی‌های بنده محبوب خدا _____ ۳۳۹

۷. خودکم‌بینی و اجتناب از استکبار _____ ۳۴۱

۸. اهتمام به انجام واجبات _____ ۳۴۲

۹. درخواست توفیق ادای نماز همراه با آداب _____ ۳۴۴

۱۰. درخواست ادای نماز همراه با حضور قلب _____ ۳۴۵

فصل ششم: روزه‌داری و روزه‌های پرفضیلت عبادت _____ ۳۴۷

مقدمه _____ ۳۴۷

۱. فریضه روزه ماه مبارک رمضان _____ ۳۴۸

۲. آداب روزه‌داری و مقابله با آفات آن _____ ۳۵۰

۳. استفاده بهینه از برکات ماه مبارک رمضان _____ ۳۵۱

۴. تلاش روزه‌دار برای بهره‌مندی بیشتر از برکات رمضان _____ ۳۵۲

۵. برخی از امتیازات روزه و ماه مبارک رمضان _____ ۳۵۴

۶. امحاء گناهان و پرده‌پوشی عیوب _____ ۳۵۷

۷. فریضه حج و عمره _____ ۳۵۸

۸. روز بافضیلت عرفه _____ ۳۵۹

۸.۱. تعلیم رابطه با خدا در دعای عرفه _____ ۳۶۰

۹. روز بافضیلت عید فطر _____ ۳۶۲

۱۰. روز مبارک و میمون جمعه و قربان _____ ۳۶۳

۱۱. ابتکار اسلام در نام‌گذاری روزه‌های عید _____ ۳۶۴

۱۲. یاری نخواستن از غیرخدا در جمعه و عیدین ۳۶۷
۱۳. شیکوه امام سجاد از غضب مقام امامت جمعه و جماعات ۳۶۷
- فصل هفتم: ستایش‌گری و سپاس‌گزاری ۳۷۰**
- مقدمه ۳۷۰
۱. سپاس‌گویی و شکرگزاری ۳۷۰
۲. سپاس‌گزاری از نعمت، برتر از اصل نعمت ۳۷۱
۳. توجه به نعمت مهم سپاس‌گزاری ۳۷۲
۴. ناسپاسی از خداوند موجب سقوط انسانیت انسان ۳۷۵
۵. سپاس به خاطر محافظت از بلاها و اعطای نعمت‌ها ۳۷۷
۶. سپاس به پاس توفیق شکرگزاری ۳۷۸
۷. سپاس و ستایش به خاطر مصونیت از بلاها ۳۸۰
۸. سپاس و ستایش به دلیل توفیق زیست مؤمنانه ۳۸۲
۹. سپاس و ستایش در حالت بیماری ۳۸۲
۱۰. سپاس از احسان دیگران ۳۸۵
- گفتار دوم: ارتباط انسان با خود ۳۸۷**
- فصل اول: خودشناسی و انسان‌شناسی ۳۸۸**
- مقدمه ۳۸۸
۱. اصل اختیار و انتخاب‌گری ۳۸۹
۲. توجه به هویت ربطی انسان در نگرش انسان‌شناسی اسلامی ۳۹۲
۳. هویت ربطی در عین برخورداری از استقلال و اراده آزاد ۳۹۴
۴. ضعف‌های وجودی و اخلاقی انسان ۳۹۶
۵. میل طبیعی انسان به زشتی‌ها ۳۹۹
۶. کرامت نفس و حفظ شخصیت ۴۰۱
۷. ملاک شخصیت و کرامت انسان ۴۰۴
۸. طلب روزی از دیگران منافی کرامت نفس ۴۰۶

۹. اصل کرامت ذاتی در انسان شناسی متعالی صحیفه _____ ۴۰۷
۱۰. تأمل در مفاهیم انسان و بشر _____ ۴۱۰
- فصل دوم: عوامل انحرافی در انسان: وسوسه های شیطانی _____ ۴۱۱**
- مقدمه _____ ۴۱۱
۱. مقابله با سلطه و وسوسه شیطان _____ ۴۱۱
۲. دشمن پنداشتن شیطان _____ ۴۱۴
۳. پناه بردن به خدا از شر شیطان _____ ۴۱۶
۴. عدم تردید در شناخت تزئینات شیطان _____ ۴۱۷
۵. نقش شیطان در ترغیب انسان به فساد و فحشاء _____ ۴۱۸
۶. القاء سوء ظن به خدا _____ ۴۱۹
۷. راه غلبه بر شیطان _____ ۴۲۱
۸. راه مقابله با نفوذ شیطان در قلب _____ ۴۲۲
۹. سرانجام پیروی از شیطان _____ ۴۲۳
۱۰. دعا، مهم ترین سلاح برای شکست شیطان _____ ۴۲۴
۱۱. شناسایی لشکریان شیطان _____ ۴۲۵
- فصل سوم: زمینه های انحرافی در انسان: هواهای نفسانی _____ ۴۲۸**
- مقدمه _____ ۴۲۸
۱. مقابله با هوای نفس _____ ۴۲۹
۲. مقابله با ناهنجاری های اخلاقی _____ ۴۳۰
۲. تأمل در اوصاف و رذیلت های اخلاقی _____ ۴۳۲
۳. اجتناب از فخرفروشی و تحقیر نیازمندان _____ ۴۳۴
۵. دوری از آرزوی های دورودراز _____ ۴۳۵
۶. چرایی مذمت داشتن آرزوهای دورودراز _____ ۴۳۶
۷. درخواست وعظ درونی _____ ۴۳۸
۸. درخواست عدم واگذاری انسان به حال خویش _____ ۴۳۹

۹. درخواست زبان راستگو و نام نیک ۴۴۰
۱۰. درخواست دوری از دنیا دوستی ۴۴۱
- فصل چهارم: اعتدال و میانه روی ۴۴۲**
- مقدمه ۴۴۲
۱. اعتدال، ویژگی مهم انسان مسلمان و امت اسلامی ۴۴۲
۲. اعتدال در خلقت و هستی شناسی ۴۴۴
۳. اعتدال در خوف و رجا ۴۴۸
۴. اعتدال در «رغبت» و «رهبت» ۴۴۹
۵. اعتدال در مصرف: دوری از اسراف ۴۵۰
۶. دوری از اسراف در سرمایه های وجودی ۴۵۳
۷. دوری از عمل اسراف و ناداری ۴۵۴
- فصل پنجم: تعلیم و تربیت ۴۵۶**
- مقدمه ۴۵۶
۱. علم آموزی و دانش دوستی ۴۵۷
- ۱.۱. تأکید بر مبنای الهیاتی (دینی) علم و معرفت ۴۵۷
- ۲.۱. تبعیت از معلم و مرشد ۴۶۰
- ۳.۱. باور به اصل تحوّل، اختراع و ابداع (نوآوری) ۴۶۱
- ۴.۱. پرهیز از اظهار نظر بدون علم ۴۶۵
۲. ادب و تربیت ۴۶۷
- ۱.۲. مفهوم و تعریف ادب ۴۶۷
- ۲.۲. گونه شناسی آداب ۴۶۹
- ۳.۲. تأثیرات ادب در زندگی ۴۷۰
- ۴.۲. آداب معاشرت ۴۷۱
- ۵.۲. ارزش ابزاری معاشرت ۴۷۲
- ۶.۲. پرهیز از تمسخر دیگران و خود را در معرض مسخره دیگران قرار دادن ۴۷۴

فصل ششم: صحت و عافیت _____ ۴۷۵

مقدمه _____ ۴۷۵

۱. بهداشت و سلامت جسم و بدن _____ ۴۷۵

۱.۱. مفهوم سلامت از منظر روان‌شناسی _____ ۴۷۵

۲.۱. آراستگی ظاهری و بهداشت دهان و دندان _____ ۴۷۷

۳.۱. نعمت شمردن سلامت جسم و بدن _____ ۴۷۸

۴.۱. نعمت شمردن سلامت دین و عبادت _____ ۴۸۰

۲. بهداشت و سلامت روح و روان _____ ۴۸۱

۱.۲. بهداشت روان تأمین‌کننده سلامت قلب _____ ۴۸۱

۱.۲-۱. بیماری روحی حسد _____ ۴۸۴

ویژگی‌های آدم حسود _____ ۴۸۷

۱.۲-۲. بیماری روحی بُخل _____ ۴۸۹

۱.۲-۳. ترس از مردم به جای ترس از خدا _____ ۴۸۹

۱.۲-۴. کنجکاو و تدبیر در مشکلات مردم _____ ۴۹۱

۱.۲-۵. بسنده نکردن به خوشی‌ها و خوشبختی‌های دنیوی _____ ۴۹۲

فصل هفتم: تخلّق به اخلاق اسلامی _____ ۴۹۴

مقدمه _____ ۴۹۴

۱. هرچه برای خود می‌پسندیم برای دیگران نیز پسندیم _____ ۴۹۵

۲. اشتغال عملی به خیر و خوبی و اجتناب از شرّ و بدی _____ ۴۹۶

۳. برخورد توأم با عزت با فرودستان جامعه _____ ۴۹۸

۴. هم‌نشینی با فقرا و پرهیز از خودبزرگ‌بینی _____ ۴۹۹

۵. تلاش برای کسب عزت و کرامت الهی _____ ۵۰۲

۶. چگونگی دستیابی به عزّت و شرافت الهی _____ ۵۰۳

۷. تلاش برای دست‌یابی به حلم و بردباری _____ ۵۰۴

۸. رفتار اجتماعی قانونمند و کم‌هزینه _____ ۵۰۶

۹. پرهیز از عُجب و خودستایی _____ ۵۰۷

۱۰. پرهیز از کاری که مایه عبرت دیگران شود ۵۰۹
۱۱. خشنودبودن به داده‌های پروردگار ۵۱۰
۱۲. هم‌نشینی با صالحان و پاکان ۵۱۱
۱۳. حفظ آبروی مردم ۵۱۲
۱۴. پرده‌پوشی و گذشت در مناسبات اجتماعی ۵۱۳
۱۳. کتمان اسرار از همسایگان و دوستان ۵۱۶
۱۴. کتمان و رازداری، مایه قوام زندگی اجتماعی ۵۱۷
۱۵. درخواست از خداوند برای پرده‌پوشی اسرار ۵۲۱
۱۶. شکل‌گیری نظام اجتماعی سالم بر پایه تعامل سازنده با دیگران ۵۲۲
۱۷. عدم سوءاستفاده از رازداری خداوند ۵۲۳
۱۸. کینه مؤمن را در دل نداشتن ۵۲۵
۱۹. انس با خدا و دوستان او ۵۲۶
۲۰. استعانت از خداوند در مشکلات و گرفتاری‌ها ۵۲۷
- فصل هشتم: کار و تلاش ۵۲۹**
- مقدمه ۵۲۹
۱. ضرورت کار و تلاش ۵۲۹
۲. ارتباط تنگاتنگ کار با رفاه و عزت نفس ۵۳۱
۳. تولید و مصرف ۵۳۴
۴. انجام کار خیر برای دیگران و جهان آخرت ۵۳۵
۵. تقاضای ظرفیت برای کار و مدیریت جامعه ۵۳۷
۶. بدنبال کار سالم و آبرومندانه بودن ۵۳۹
۷. کار و گردش در روز، استراحت و تجدید قوا در شب ۵۴۱
۸. روز و ویژگی‌های آن ۵۴۳
۹. سپاس‌گزاری از خداوند در برابر پدیده روز ۵۴۴
۱۰. درخواست بهترین و خوش‌یمن‌ترین روز ۵۴۵
۱۱. مراقبت و نظاره‌گری زمان ۵۴۷

۱۲. اوقات فراغت: مفهوم فراغت _____ ۵۴۹
۱۳. بهترین نیت و برترین عمل _____ ۵۵۳
۱۴. نقش سازنده نیت در سعادت و شقاوت انسان _____ ۵۵۴
۱۵. استمداد از توفیق الهی _____ ۵۵۶
۱۶. توکل بر خدا و امیدواربودن به نصرت الهی _____ ۵۵۷
- فصل نهم: رزق و روزی _____ ۵۵۸**
- مقدمه _____ ۵۵۸
۱. درخواست رزق و روزی از خداوند _____ ۵۵۹
۲. درخواست بی‌نیازی از غیر خدا _____ ۵۶۲
۳. راضی‌بودن به تقدیر و تقسیم خداوند _____ ۵۶۴
۴. درخواست تغذیه و روزی حلال _____ ۵۶۶
۵. درخواست یقین صادق برای اطمینان به رزاقیت خداوند _____ ۵۶۷
۶. درخواست برکت در اموال و حفظ روزی الهی _____ ۵۶۸
- ۱.۶. برکت در مال یعنی چه؟ _____ ۵۶۹
۷. درخواست گشایش روزی در پیری _____ ۵۷۰
۸. درخواست رفع گرفتاری از فقر و بلا و فتنه _____ ۵۷۱
۹. درخواست رفع گرفتاری‌های ناشی از قرض و بدهی _____ ۵۷۵
۱۰. توجه به انفاق و اجتناب از ثروت مستی‌آور _____ ۵۷۶
- گفتار سوم: ارتباط انسان با دیگران _____ ۵۷۸**
- مقدمه _____ ۵۷۸
- معیار تعامل (ارتباط) با دیگران _____ ۵۷۸
- فصل اول: ارتباط با والدین _____ ۵۸۱**
- مقدمه _____ ۵۸۱
۱. تکریم و سپاس‌گزاری از والدین _____ ۵۸۳
۲. درخواست علم خدمت‌گزاری والدین _____ ۵۸۴

۳. جایگاه و حقوق والدین ۵۸۵
۴. نحوه تعامل با والدین ۵۸۷
۵. وظیفه شناسی فرزندان در قبال والدین ۵۸۸
۶. عاق والدین بدترین عقوبت ۵۹۰
۷. درخواست درود و شفاعت برای والدین ۵۹۱
۸. دعا برای والدین ۵۹۳
- فصل دوم: ارتباط با فرزندان ۵۹۵**
- مقدمه ۵۹۵
۱. تکریم و احترام فرزندان ۵۹۵
۲. دعا برای بقا و صالح بودن فرزند ۵۹۶
۳. درخواست روزی فراوان برای فرزند ۵۹۸
۴. استمداد از خداوند برای تربیت و سلامتی فرزند ۶۰۰
۵. تحفه دادن به فرزند ۶۰۳
۶. دعا و خیرخواهی برای فرزندان ۶۰۴
- فصل سوم: ارتباط با همسایه ۶۰۶**
- مقدمه ۶۰۶
۱. حق همسایه داری ۶۰۷
۲. تأمل در حقوق همسایه و دوستان ۶۰۹
۳. آداب متعالی همسایه داری ۶۱۱
- ۱.۳. گذشت و احسان ۶۱۲
- ۲.۳. سرپرستی خوب ۶۱۲
- ۳.۳. حُسن ظن داشتن ۶۱۳
- ۳.۴. عفت چشم ۶۱۳
- ۳.۵. ملایمت و نرم خوایی ۶۱۴
- ۳.۶. عیب پوشی و کتمان اسرار ۶۱۴

۶۱۵. ۷. ۳. درخواست بقای نعمت
۶۱۵. ۸. ۳. آنچه برای خود می‌خواهیم برای همه بخواهیم
۶۱۷. ۴. صله رحم و احسان به همسایه
۶۱۸. فصل چهارم: ارتباط با هم‌کیشان
۶۱۸. مقدمه
۶۱۸. ۱. پرهیز از آزاررسانی به دیگران
۶۱۹. ۲. عذرخواهی از کوتاهی در حق مردم
۶۲۰. ۱. ۲. بخشش کسانی که حق انسان را ضایع کرده‌اند
۶۲۲. ۲. ۲. طلب بخشش برای کسانی که حق آنان را ضایع کرده‌ایم
۶۲۴. ۳. رعایت حقوق افراد زبردست
۶۲۶. ۴. کوتاهی نکردن در ادای حقوق مؤمنان
۶۲۶. ۵. افشاندن اسرار برادران دینی
۶۲۸. ۶. سپاس‌گزاری از نیکی‌کنندگان
۶۲۹. ۷. پذیرش عذرخواهی
۶۳۰. ۸. اجابت سؤال فقیر و سائل
۶۳۰. ۹. مثبت‌اندیشی و گذشت اخلاقی در برابر رفتار بد دیگران
۶۳۲. فصل پنجم: ارتباط با ظالمان و مظلومان
۶۳۲. مقدمه
۶۳۲. ۱. پرهیز از شر سلطان ستمگر
۶۳۳. ۲. پرهیز از کمک به ظالم
۶۳۴. ۳. استراتژی مقابله با ظالم
۶۳۵. ۴. وجوب یاری مظلوم
۶۳۸. ۵. یاری نکردن منظم (ظلم‌پذیر)
۶۴۰. فصل ششم: ارتباط با حاکم و نظام اسلامی
۶۴۰. مقدمه

۱. تمسک به سلطنت و قدرت بی همتای خداوند ۶۴۰
  ۲. امتیاز زیستن در نظام الهی و دینی ۶۴۲
  ۳. درخواست حُسنِ ولایت ۶۴۳
  ۴. درخواست الگو و پیشوایی برای خوبان ۶۴۵
  ۵. منصب الهی امامت و مسئله انتظار فرج ۶۴۵
  ۶. توجه به مرزها و مرزداران کشور اسلامی ۶۴۶
  ۷. توجه به فنون و تکنیک‌های نظامی و جنگی ۶۴۹
  ۸. نقش پاداش‌ها و تشویق‌ها در تقویت روحیه مرزبانان ۶۵۰
  ۹. کمک‌رسانی افراد پشت جبهه به خانواده‌های رزمندگان اسلام ۶۵۲
  ۱۰. دعا برای مجاهدان و رزمندگان راه خدا ۶۵۴
  ۱۱. اعتراف به نصرت الهی در برابر دشمنان ۶۵۶
  ۱۲. نفرین دشمنان پیامبر ﷺ و اهل بیت ۶۵۷
  ۱۳. نفرین دشمنان مکار و شرور ۶۵۹
- فصل هفتم: ارتباط با غیرمسلمانان (کافران و مشرکان) ۶۶۱**
- مقدمه ۶۶۱
۱. برخورد قاطع با دشمنان خدا ۶۶۱
  ۲. نفرین متجاوزان به مرزهای جامعه اسلامی ۶۶۳
  ۳. نفرین کافران و مشرکان معاند ۶۶۵
  ۴. علت نفرین کافران و مشرکان معاند ۶۶۷
  ۵. یاری‌رسانی فرشتگان در مبارزه با مشرکان و کافران معاند ۶۶۸
  ۶. اجتناب از رابطه با مشرکان و کافران معاند ۶۶۹
  ۷. عدم اعتماد به کافران و فاجران ۶۷۰
  ۸. درخواست شکست و خواری برای دشمنان خدا ۶۷۱
  ۹. عدم برخورداری دشمنان خدا از حق حیات ۶۷۳
  ۱۰. پاسخ به امان دشمن ۶۷۴

- گفتار چهارم: ارتباط انسان با طبیعت _____ ۶۷۶
- مقدمه _____ ۶۷۶
۱. درخواست باد و باران خیر _____ ۶۷۷
۲. فواید آب باران _____ ۶۷۸
۳. نقش باران در احیای نباتات و گیاهان _____ ۶۷۹
۴. نقش باد و باران در حشر و حیات موجودات _____ ۶۸۱
۵. باران نافع و باران مُصَرِّر _____ ۶۸۳
۶. درخواست عدم نزول باران ویرانگر _____ ۶۸۴
۷. درخواست قطع باران‌های خسارت‌بار _____ ۶۸۶
۸. آثار و برکات فراوان باران _____ ۶۸۷
۹. نقش آفرینی فرشتگان در نزول باران _____ ۶۸۹
- جمع‌بندی و ملاحظات نهایی _____ ۶۹۱
- منابع و مأخذ (کتابنامه) _____ ۶۹۹